

21.1.2013

Yhteenveto Avoin hallinto- nyt seminaarista 18.1.2013

1 Otteita ministeri Virkkusen avauspuheenvuorosta

Hallinnon on edistettävä avoimuutta jatkuvasti

Suomelle avoimuus on aina ollut perusarvo ja siksi on luontevaa, että Suomi haluaa liittyä kansainväliseen Avoimen hallinnon kumppanuushankkeeseen (Open Government Partnership). Suomella on hyviä esimerkkejä avoimuudesta, kuten julkisuuslaki, kuntalaki ja rakennuslaki. Julkinen hallinto on kuitenkin suurella muutoksella ja avoimuutta on edistettävä jatkuvasti myös osana käynnissä olevia uudistuksia. Esimerkiksi kuntauudistuksessa on kaikin tavoin pyritty avoimeen vuorovaikutukseen, mikä on ehto uudistuksen onnistumiselle.

YK:n yleiskokouksen yhteydessä vuonna 2011 perustettuun kumppanuushankkeeseen on jo liittynyt ja liittymässä lähes sata hallintoa. Tavoitteena on kehittää hallinnon ja kansalaisten välistä vuorovaikutusta ja edistää kansalaisten osallisuutta. Aloitteeseen osallistuvien maiden tulee myös sitoutua lisäämään läpinäkyvyyttä, vastustamaan korruptiota ja hyödyntämään uutta teknologiaa. Suomi täyttää aloitteeseen liittymisen vaatimat lainsäädäntökriteerit. Suomen tulee lisäksi hyväksyä Open Government Partnership -julkilausuma ja laatia kansallinen toimintaohjelma sen tavoitteiden toteuttamiseksi.

Suomen toimintasuunnitelmaa on ideoitu viime syksyn ajan monissa eri tilaisuuksissa, mutta myös joukkoistamisen ja muiden sähköisten välineiden kautta. Nyt olemme siinä tilanteessa, että teemat, joihin olemme sitoutumassa, ovat hahmottumassa valmiiksi. Kuhunkin niihin tarvitaan nyt toimenpide-ehdotusten rikastamista, konkretisointia ja sitoutumista.

Avoin toiminta, avoin tieto, selkeä kieli

Suomi aikoo sitoutua avoimeen toimintaan, selkeään kieleen ja avoimeen tietoon. Näissä kaikissa hallinnolla on edelleen parannettavaa. Neljäs sitoumus on hiukan toisesta näkökulmasta. Se on hallinto mahdollistajana. Tällä alueella on enemmänkin kyse siitä miten hallinto voi edesauttaa tai poistaa esteitä kansalaisyhteiskunnan toiminnalta. Tarkoitus on, ettei jumuiduta lausumaan korulauseita tai toivomuksia. Toimen-

pide-ehdotusten tulee olla mahdollisimman konkreettisia ja toteuttamiskelpoisia, jotta ne oikeasti vievät avoimuutta eteenpäin tekojen avulla.

Toimintasuunnitelmassa ei ole tarkoitus toistaa asioita, joita on jo tehty tai on käynnissä muissa hankkeissa tai ohjelmissa. Suunnitelman pitäisi sisältää toimenpiteitä, jotka voidaan toteuttaa lyhyen ajan sisällä.

-Toivon, että kaikissa näissä kohdin kansalaisjärjestöt ovat tarpeellisen kriittisinä mukana. Nyt käsillä olevaa suunnitelmaa voi vielä kommentoida paitsi täällä tänään myös otakantaa.fi:ssä. Lämpimästi kannustan olemaan mukana paitsi tässä kohdin, mutta myös toimeenpanossa, arvioinnissa ja seuraavien toimintasuunnitelmien laadinnassa, sanoi Henna Virkkunen.

2 Sitoumusluonnosten jatkokehittelyssä esille nousseita näkökulmia

2.1 Avoin toiminta- Näkyvyys

Prosessien avoimuus

- ”virkamiehet ja järjestöt eivät ymmärrä toisiaan”, esim. Virkamiehet olettavat järjestöiltä kohtuuttoman nopeita lausuntoja
- Pitäisi päästä tilanteesta että on sidosryhmäkeskustelu enemmänkin torikeskusteluun; tässä olis tekemistä
- Mikä olisi YLEn rooli, voisiko olla vahvempi tiedonvälittäjä-osallisuuden edistäjä
- Budjettiprosessiin mukaan erityisesti vaihtoehtobudjetit ja pelillisuus
- Kunnat ja kuntien päätöksentekoprosessit
- Pitää löytää yksi kunta jolta löytyy hyvä vuosikello – tästä mallinnus
- Avoimuussitoumuksia myös kuntiin
- ”kuntalaiset keskiöön” –koulutusohjelma => avoin hallinto –elementtejä mukaan?
- Pidemmällä tähtäimellä ”pätöksentekojärjestelmä 2.0” (miten OGP-hankkeessa)
- Mallinnettavat prosessit, ehdotukset: budjetti-, strategia- ja maankäyttöprosessi sekä päätösrytmi

Vuorovaikutustaidot

- Pitäisi määritellä vähän tarkemmin mitä professionaalaisia taitoja tarkoitetaan
- Hyvien käytäntöjen siirto mukaan
- HR-tietohallinto-viestintä => yhteispeli
- Syväkoulutus
- Entä vastuutus tälle?

Proaktiivinen julkaisu ja viestintä

- Ei ole niinkään pulaa materiaalista kuin kohdennetusta ja asiakaskohtaisesta viestinnästä

- Proaktiiviseen viestintään pitäisi kuulua myös luonnosten ja vaihtoehtojen julkaisu,
- ”tietoa että on tietoa”
- Tietojärjestelmät määriteltävä niin (ei vain data-rajapinnat) että niihin voi tehdä vaihtoehtoisia käyttöliittymiä, vrt. Helsinki AHJO
- HAREsta hakukelpoinen, edes Google ei löydä sitä
- Infoshare Helsinki => mallia ja muualle

Osallistuva budjetointi

- oulu liki lupautui mukaan! Selvitettävä myös JKL, HKI nuorisoasiainkeskus (mikä linkki OGP/AH-hankkeeseen?)
-

SADe & käyttäjälähtöisyys

- SADe-ohjelma...miksei myös spesifit hankkeet, miksi vain yhteiset?
- Miten tämä liittyy älystrategiaan – mietittävä

Muut

- Valtuustot ja kunnat pitäisi tulla esille huomattavasti enemmän
- Avoimet kokoukset ja niiden toimintamallit puuttuvat suunnitelmasta kokonaan:
 - Etäyhteydet ja seuranta
 - Avoimet ovet (joissain tapauksissa)
 - Yhteiskirjoitetut muistiot tai ainakin kommentointi

Liquid / delegointimallit

2.2 Selkeä kieli- Ymmärrettävyys

Yleiskielinen otsikko ja tiivistelmät

- yleiskielinen otsikko hallituksen esityksille pitää miettiä jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa eli niin aikaisin kuin vain mahdollista
- Yleiskielisten otsikkojen ja tiivistelmien laatiminen voisi olla myös osa virkamiehille pidettävää selkeän kielen koulutusta.
- Visualisointi myös osaksi koulutusta.
- Visualisoinnista hyviä malleja ja käytäntöjä esille.

Koulutusta virkamiehille

- Selkeän kielen koulutuksen tulisi olla täsmäkoulutusta eli hyvin konkreettisesti virkamiesten työhön liittyvää.
- Koulutuksen pitäisi liittyä arkityössä esille tuleviin asioihin.
- Koulutuksessa pitäisi olla mahdollisuus saada palautetta omista teksteistä, jotta tietää miten niitä pitäisi erityisesti parantaa.
- Kurssimuotoisen koulutuksen lisäksi organisaatiot/virastot voisivat olla vastuussa siitä, että niiden intraneteistä löytyy olemassa olevia kielenhuolto-ohjeita ja linkkejä niihin tai jos mahdollista myös viraston omaa ohjeistusta. Näin virkamiehillä ja viranhaltijoilla olisi mahdollisuus myös itseopiskeluun.
- HAUSilla on käynnistymässä lainlaatijoille pilottikurssi 2013, johon voisi tulla mukana myös selkeän kielen kysymyksiä.

- Ohjeistuksen lisäksi intranet –sivuilla voisi olla myös testejä.
- Intranetin selkeä kielen sivuissaan virastot voisivat hyödyntää ja mallintaa toistensa parhaita käytäntöjä
- Termiasiat ja nimiasiat (esim virastojen nimien valinta) mukaan koulutukseen.

Tekstien ymmärrettävyyden parantaminen

- Kielipalautte, jota tulee esimerkiksi netissä oleviin virastojen yleisten palautekanavien kautta, on hyvin yleisluontoista. Palautteessa saatetaan sanoa, että teksti tai kirje ei ole ymmärrettävää, mutta ei yksilöidä esimerkiksi, mitkä termit tai asiat ovat vaikeasti ymmärrettäviä.
- Etukäteen tehtävät käytettävyytutkimukset olisivat siksi hyvä vaihtoehto, koska niissä voitaisiin jo ennalta selvittää, onko käytetty kieli riittävän selkeää.
- Koska käytettävyytutkimukset vaativat resursseja, toinen halvempi vaihtoehto olisi pyytää palautetta hieman yksityiskohtaisemmin, niin että palautetta kysyttäessä kysyttäisiin kieleen liittyviä kysymyksiä.
- Ymmärrettävyyden kannalta on tärkeää, että jo silloin kun lainvalmistelu alkaa otetaan huomioon tarkoittaako lain muutos muutoksia myös ohjeisiin. Näin selkeiden ohjeiden luonnostelu voidaan saada hiukan lisää aikaa, jos luonnostelu voidaan aloittaa jo ennakkoon.
- Kootaan referenssiryhmä 50 + 50 vapaaehtoisista kansalaisista ja palvelujen käyttäjistä – ei palkkioita, mutta mahdollisuus vaikuttaa, parantaa tekstejä.
- Tekstin määrän rajoittaminen konkreettisilla, esimerkiksi tietoteknisillä keinoilla (rajoitettu merkkimäärä kentässä yms) voisi olla yksi keino saada tekstejä lyhyemmiksi ja paremmiksi,
- Kunnan päättäjille käyttöön kielenhuoltotaho.
- Mallipohjia käyttöön kunnille. Kuntaliitolla ollut pilottihanke muutamille ruotsinkielisille kunnille. Olisiko mahdollisuus jatkaa uudella pilotilla ja/tai laajentaa.
- Tarvittaisiin tekstipankkeja, joissa valmiita tekstejä ja niitä selittäviä taustoja.
- vn termipankki – kansallinen termipankki
- Nykyään järjestelmät eivät tue fraasipohjaisen kirjoittamisen kehittämistä, suunta on huonompaan. Pienenkin muutoksen tekeminen olemassa olevaan järjestelmään voi viedä vuoden. Kun järjestelmiä tilataan, muutosmahdollisuudesta on tärkeää pitää huolta.

Muut

- Substantiivejä verbeiksi – kehittäminen -> kehittää
- Tekstein sisältö ja rakenne -> pitää kertoa paitsi mitä on päätetty myös miksi on päätetty eli perusteet (ja mielellään tekstin järjestys niin, että päätös on ensin).
- Kulttuuri- ja asennekysymys, myös johtamiskysymys, palautetta liian pitkistä teksteistä ja jos teksti ei ole selkeää, pyyntö kirjoittaa uudelleen.
- Menossa on osin siirtymä lakiteksteistä verkkokirjoittamisen tyyppiseen. Voisiko tämä siirtymä auttaa esimerkiksi tekstien lyhentymiseen ja tiivistymiseen.
- Termit aidoiksi finengleskan sijaan.
- Voisi yrittää motivoida sillä, että tiivis teksti menee paremmin perille.
- Pitää muistaa tekstin voiman merkitys ja se, että hallinnossa tekstillä on aivan keskeinen asema, siksi sen laatu on erityisen merkittävää.

Toimeenpanon arviointia voitaisiin tehdä esimerkiksi seuraavasta

- koulutuksen määrä
- visualisointien määrä
- positiivisen palautteen lisääntyminen ja negatiivisen palautteen vähentyminen
- tekstien määrän vähentyminen ja tekstit lyhenevät

- hyvät käytännöt – ensimmäinen vuosi toimintaohjelmaa voisi olla pilotteja, jonka jälkeen käytäntöjä lähdetään levittämään laajemmalle
- koulutuksesta saatu palaute
- kansalaisaktiivisuus lisääntyy
- muutoksenhaku vähenee
- palautteita hyödynnetään –palautteiden pohjalta tehdyt toimet

2.3 Avoin tieto- Tosiasiat

Avataan ja julkaistaan uusia tietovarantoja sekä muutetaan nykyisiä koneluettavaan muotoon

- Avataan hallitusohjelman seurantatietokanta.
- Tieto valtion jakamista avustuksista ja niiden perusteita avoimeksi.
- Avataan maankäyttöä, mukaan lukien esimerkiksi teiden käyttöaste, koskevat tiedot.
- Hallinnon tuloksellisuusraportoinnin avaaminen.
- Hankintatiedon jakaminen erityisesti hallinnon sisällä.
- Helposti avattava tieto auki heti.
- Budjetti ja budjetoitintprosessi avoimeksi.
- Avattavan tiedon priorisointi sen perusteella miten tärkeää ja hyödyllistä se on yhteiskunnan kehittymisen kannalta. Avoimeksi myös ne menetelmät, joilla tieto on tuotettu.
- Lakikokoelmat koneluettavaan muotoon.
- Itseä koskevien tietojen avaaminen ja helppo saatavuus. Välineenä voisi toimia kansalaisen kotisivu.

Avoimen datan ja tiedon käyttöehdot selkeiksi ja vahvistetaan henkilötietojen, tietosuojan ja avoimen datan yhteensovittamiseen osaamista ja ymmärrystä

- Avoimen tiedon tukipalvelut ja apuvälineet: systemaattinen koulutus (avattavan tiedon löytäminen, jalostaminen, harmonisointi, julkaisu ja hyödyntäminen)

2.4 Hallinto mahdollistajana- toimenpiteet kansalaisyhteiskunnan omaehtoisen toiminnan edistämiseksi

Kansalaisyhteiskunnan omaehtoisen toiminnan esteiden purkaminen

- Valtion prosessien ymmärtäminen.
- Ikäihmiset ja muut ryhmät, joilla ei ole mahdollisuutta osallistua

- ikäkuilu
- digikuilu
- toimintatapakuilu
- Myös positiiviset havainnot.
- Virastojen saaman palautteen läpikäyminen.
- Virkamiesten aloitteellinen läsnäolo ja tavoitettavuus
- Tavoitteena lain noudattaminen (esimerkiksi maankäyttöön liittyen)
- Osallistumiseen pitää sisältyä lupaus ("kaikuu kuuroille korville"), vrt. hear, listen
- Tiedottajien rooli.
- Virkamies ei ole luonnostaan avoin, virkamiehille kannustimia.
- Avoimuusagenttien rooli ja tavoitettavuus.
- Suojaavatko agentit muita virkamiehiä?
- Virkamiehille jalkautumisvelvoite (kansankäräjät, esimerkiksi budjettivalmistelun yhteydessä).
- Chat: Viranhaltijan tunti.
- EU: järjestelmälliset kuulemiset
- Tavoitettavuus salapoliisityötä.
- Virkamiesten koulutus ~3 tuntia/nenä
- Järjestöt kouluttavat virkamiehiä.
- Yhteispalvelupisteet
 - avoimuuskioski

Välineiden ja koulutuksen tarjoaminen järjestöille

- Rajapinnat mahdollistajina uusille käyttöliittymille
- Kokoustilat
- Kirjastot olohuoneina
- Yhteiskirjottaminen
 - digikuilun ylittäminen
 - rakenteellisuus, viittaukset päätöskohtiin
 - pilotti: toimintakulttuurin muutos.

Muuta

- Kansalaisten kannustimet toimintaan puuttuvat.
- Peukutus. Alkeellinen, mutta selkeä kuulemisen väline
- Käyttöliittymä ohjaa "joukossa tyhmyys tiivistyy", jos pitkiä listoja. Hittejä äänestetään enemmän kuin muita
 - kumpi/valinta
 - hitit nousevat esiin, ihmiset eivät jaksakaan käydä läpi materiaalia.
- Innovatiiviset hankinnat.